

Trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci z lekkim stopniem upośledzenia umysłowego.

Opanowywanie umiejętności czytania i pisania stanowi jeden z najistotniejszych elementów nauki, szczególnie w ciągu kilku pierwszych lat pobytu w szkole. Dla dzieci z upośledzeniem umysłowym nabycie tej umiejętności jest o wiele trudniejsze niż dla dzieci z normą intelektualną, ale tak samo ważne. Jest bowiem jedną z możliwości komunikacji z innymi ludźmi.

Rozwój dzieci upośledzonych w stopniu lekkim zależy od ich indywidualnych możliwości i potrzeb. Pomimo indywidualnych różnic, grupa tych dzieci przejawia pewne charakterystyczne ograniczenia możliwości rozwoju. W rozwoju intelektualnym nie dochodzi do wytworzenia wyższych form myślenia pojęciowego i abstrakcyjnego. Rozwój osiąga najwyżej poziom myślenia konkretnego. Mowa rozwija się ze znacznym opóźnieniem, słownik jest ubogi, długo utrzymują się dysgramatyzmy, występują różne rodzaje wad wymowy. Istnieją również opóźnienia rozwoju innych funkcji poznawczych np. spostrzegania, pamięci, uwagi.

Niezależnie od trudności w przyswajaniu wiedzy i umiejętności, dzieci te są w stanie opanować pewien zasób wiadomości oraz nauczyć się w elementarnym stopniu techniki czytania i pisania.

Czytanie i pisanie zalicza się do wyższych czynności psychicznych. Proces pisania wymaga skomplikowanych czynności. Dziecko musi prawidłowo spostrzegać oraz zapamiętywać graficzny obraz poszczególnych liter. Poza tym musi rozpoznawać dźwięki wchodzące w skład wyrazu, przyporządkować im odpowiednie znaki graficzne i w należytej kolejności je zapisać. Pismo jest umiejętnością, która wykształca się u dziecka później niż mowa. Mowa pisana (pismo) powstało i rozwija się na podłożu mowy dźwiękowej. Słuchowe wyobrażenie elementów mowy ustnej i odpowiadające im ruchy narządów mowy, umożliwiające dzielenie zdania na słowa oraz słów na sylaby i głoski,

stanowią podstawę do kształtowania się elementarnych procesów mowy pisanej (przemawia to za bardzo istotną zależnością między rozwojem mowy ustnej a pismem dziecka).

W zdobywaniu umiejętności pisania niezbędny jest także sprawnie funkcjonujący narząd wzroku – oko, sprawna ręka i przede wszystkim – prawidłowa percepcja wzrokowa oraz słuchowa.

Podczas nauki czytania dziecko również dokonuje analizy i syntezy wyrazów. Dziecko musi rozpoznać prawidłowo litery, należy je różnicować, zapamiętać wzajemne położenie tych liter obok siebie w wyrazie – wszystko to warunkuje konieczność dobrej orientacji przestrzennej oraz percepcji wzrokowej. Oprócz tego proces czytania wymaga też prawidłowej percepcji słuchowej. Ucząc się czytać, dziecko musi usłyszeć i zapamiętać poszczególne słowa, uświadomić sobie, że można je rozłożyć na poszczególne dźwięki, którym odpowiadają litery. Litery te i odpowiadające im dźwięki, w pewnych układach tworzą słowa.

Zrozumiałe jest, że dzieciom z opóźnionym rozwojem umysłowym trudniej będzie się uczyć liter, ich znaczenia, odwzorowywania – a co za tym idzie – czytania i pisania. Dzieci te z trudem uczą się, pracują wolniej, nie rozumieją bardziej złożonych poleceń nauczyciela, mają trudności w oderwaniu się od konkretów i przejściu do abstrakcyjnych znaków graficznych, jakimi są litery.

Trudności i niepowodzenia tych dzieci w opanowaniu umiejętności czytania i pisania, utrudniają w istotny sposób nie tylko przystosowanie się do wymogów szkolnych, lecz także przystosowanie społeczne. Braki w opanowaniu tych umiejętności pogłębiają niedojrzałość społeczną oraz wzmacniają poczucie niepewności.

Według A. Maurerowej stopień opanowania umiejętności pisania przez dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim jest widoczny w próbach pisania samodzielnego na dowolny temat. Pojawiają się w tych

wypowiedzeniach błędy ortograficzne, gramatyczne, opuszczenia znaków interpunkcyjnych, mylenie liter. Wśród innych prób pisania największą trudnością sprawia badanym pisanie ze słuchu. Najczęściej popełniane wtedy błędy to: błędy ortograficzne, błędy stosowania wielkich liter, mylenie głosek o podobnym brzmieniu i artykulacji, opuszczanie liter. Trudności pojawiają się również w rozumieniu czytanego tekstu, jak i w samej technice czytania. Pojawia się wiele błędów, np. zniekształcanie wyrazów, opuszczanie, dodawanie liter, zmiana końcówek wyrazów.

Przyczyną trudności w pisaniu i czytaniu dzieci z lekkim stopniem upośledzenia umysłowego jest nie tylko defekt intelektualny, lecz także zaburzenia zdolności percepcyjno – motorycznych, zaangażowanych w przebieg procesów czytania i pisania.

Umiejętność czytania i pisania musi nabyć każdy nawet z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. Zdobycie tych sprawności umożliwi im samodzielne, pełne funkcjonowanie w życiu.

Opracowała: mgr Renata Radziejewska

Literatura:

1. Bogdanowicz M. 1985 - *Trudności w pisaniu dzieci* Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk
2. Maurerowa A. 1984 – *Badania nad trudnościami dzieci upośledzonych w opanowaniu umiejętności czytania i pisania.* „Szkoła Specjalna” nr 5.
3. Sawa B. 1994 – *Jeżeli dziecko źle czyta i pisze.* Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa